

Νέαι Βιεννέζικαι ὀπερέτται ἀγγέλλονται αἱ ἔξης:
«Στρατιωτικά παιγνίδια» λιμπρέττο Βίλνερ, μουσική Δεέρο.

‘Ο «Ναπολέων καὶ αἱ γυναικεῖς» τοῦ Ρεϊνχάρ.

‘Η «ώραία Σουηδή» λιμπρέττο Κρουιπάσουν, μουσική Βιντεμπέργερ.

‘Η «Βασίλισσα τῆς νυκτὸς» μουσικὴ Ὀλλάνδερ.
‘Ο «Κυανοῦς ἥρως» μουσικὴ Στράους.

‘Η «Δύος Πομπαδούρ» λιμπρέττο Βερνάσουερ, μουσικὴ Στράους.

Τὸ «Διλᾶ ντόμινο» λιμπρέττο Ζεμπάχ, μουσικὴ Κουλιδιέ.

Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΣΑΠΦΟΥΣ

ΙΣ τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Γραμμάτων ὁ γνωστότατος φιλέλλην καὶ Ἐλληνιστής κ. Θεόδωρος Ραϊνάχ ἔκαμε τὴν ἀπολογίαν τῆς περιφήμου ποιητρίας Σαπφοῦς, ἀκμασάσης τερὶ τὸ 610 π. Χ. ἐπὶ τῇ βάσει ποιημάτων τῆς ἑχάτως ἀνακαλυφθέντων ὑπὸ “Ἀγγλῶν ἀρχαιολόγων.”

‘Ο κ. Ραϊνάχ ἐπιμένει ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἡθικῆς τῆς Σαπφοῦς, περὶ τῆς δοπίας τόσον κακὴν παράδοσιν ἔχομεν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους τῆς. ‘Εως σήμερον ἡ φήμη τῆς Σαπφοῦς ὡς ποιητρίας συνηγονίζεται μὲ τὴν φήμην τῆς ὡς ἑταίρας, ισαξίας πρὸς τὴν Φούνην καὶ τὴν Λαΐδα. ‘Ἐν τούτοις, τὸ τοιοῦτον δὲν φαίνεται πιστοποιούμενον ὑπὸ τοῦ ἐν γένει ἔργου τῆς. ‘Απ’ ἐναντίας, ὁ κ. Ραϊνάχ ἔξαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Σαπφὼ ἐπικοφαντήθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων τῆς χρονικογράφων, οἵτινες εἰλέχον ὅπει τοὺς τὰς συγχρόνους τῶν οἰκουμένας, αἱ δοπίαι ἔξων κλεισμένα εἰς τὸν γυναικωνίτην καὶ δὲν ἦταν μόρφωσεως μεγαλειτέρας ἀπὸ τὰς διδαλίσκας τῶν Τουρκικῶν χαρεμάτων. Μόνον αἱ μεγάλαι ἑταῖρας διεκρίνοντο διὰ τὸ πνεῦμά των καὶ τὴν φιλολογικήν των μόρφωσιν. Καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Σαπφὼ ἔγραψε στίχους, ὥρκεσε διὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἑταίρα ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους χρονικογράφους, οἵτινες δὲν ἔλαμβανον ὑπὸ ὑψιν τῶν τὴν ζωὴν ἐν τῇ Μιτυλήνῃ τῇ πατρίδι τῆς ποιητρίας καὶ παρεξηγήσαντες ὅλα τὰ ποιήματά της ἐπλασαν ὀνόματα ἐφαστῶν καὶ ἐφωτιάζα ἐπεισόδια ἀνύπαρκτα.

‘Ο κ. Ραϊνάχ παρετήρησεν ἀκριβῶς, ὅτι ἡ Σαπφὼ, ἀντὶ τοῦ ἑταίρα δέν θὰ εἴη ποτὲ τόσην λεπτῆν ἀντίληψιν τῆς ἐκτιμήσεως τῆς κοινωνίας ἐν τῇ δοπίᾳ ἔχῃ. Καὶ τὴν βλέπομεν εἰς ἓν ποιήμα τῆς διὰ τὸν ἀδελφόν της Κάραξον, ὅστις περιπλεχθεὶς εἰς τὸν ἔρωτα Αἰγυπτίας ἑταίρας κατέφαγε τὴν περιουσίαν του, νὰ ἔκφρασῃ βαδυτάτην πικρίαν διὰ τὸ ἀτύχημα καὶ νὰ ἐπικαλῆται τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὰς θαλασσίας θεᾶς νὰ ἐπαναφέρουν δύπτων καὶ ὑγιῆ τὸν ἀδελφὸν καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν κακολογίαν τῶν συμπολιτῶν του.

‘Η Σαπφὼ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦτο μία «χαριτωμένη γυναικοῦλα», ὅπως λέγομεν σήμερον. Κοντή, μελαχροινή, ζωηρά, εὐθυμιος καὶ διαχυτική, ἐπιόπτιζε γύρῳ τῆς χάριν καὶ πνεῦμα. ‘Εμεινε κάρια νεωτάτη καὶ αὐτὸς συνετέλεσεν οὐκ’ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ δώσῃ ὄλην εἰς τὴν κακολογίαν τῶν συγχρόνων της. Διὰ νὰ ἔχῃ συντροφιάν γύρῳ τῆς καὶ χάριν τῆς μορφωσις τῆς θυγατρός της ἡ Σαπφὼ εἶχεν ἴδρυσει εἶδος λέσχης γυναικείας ἀπὸ τὰς καλλιέργειας νέας τῆς Λέσβου, πρὸς τὰς δοπίας νυμφευομένας ἀπιγνόθυνε πάντοτε μίαν ἀποχαιρετηστήριον φόρδην,

Μίαν ἀπὸ τὰς φόδας αὐτὰς παραθέτομεν κατὰ πρόχειρον μετάφρασιν:

«Στ’ ἀλήθεια μοῦ ἔρχεται νὰ πεθάνω, ὅταν συλλογίζωμαι πᾶς τὴν ἔπινγε τὸ κλάμα ἐνῷ μὲ ἄφινε;

Μοῦ ἔλεγε: «Ἄλλοι μόνο τί δυστυχισμένη ποῦ εἰ-μαι Σαπφώ μου! Μὲ τὶ λύπη σ’ ἀφίνω!»

«Κ’ ἐγὼ τῆς ἀπαντοῦσα: «Φύγε μὲ χαρὰ καὶ μὴ μὲ ξεχνᾶς. Ξέρεις τὶ στοργικὰ ποῦ σ’ ἐφρόντισα.

«Η, ἀν τὸ ἐλλησμόντας, ἀφησέ με νὰ σοῦ τὸ θυμίσω, ἀφησέ με νὰ μιλήσω πάλι γιὰ δλες τῆς γλυ-γείες ὥρες ποῦ ἔζησαμε μαζὶ.

«Γιὰ δλα τὰ στεφάνια τῶν Ἰων, τῶν ρόδων καὶ τῶν κρίνων, μὲ τὰ δοπία ἐστολίζεσο στὸ πλευρό μου.

«Γι’ ὅλα τὰ περιδέραια τῶν ἀνοιξιάτικων λου-λουδιῶν ποῦ ἔδενες γύρω στὸ λεπτοκαμωμένο λαι-μό μου.

«Γιὰ δλα τὰ κύματα τοῦ βρενθίου, τοῦ βασιλικοῦ αὐτοῦ ἀρώματος ποῦ ἔχουσες στὸ νέο σου στήθος...»

Τὸ τελευταῖον ἄλλως τε ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς τῆς Σαπφοῦς, ἡ αὐτοκτονία της, ἀποδεικνύει σαφῶς, κατά τὸν κ. Ραϊνάχ, ὅτι ἡ ποιήτρια, ἀκριβῶς διότι ἦτο τιμιωτάτη καὶ ἔζητε ζωὴν σεμνήν, ὥσθανθή τόσον βαθεία τὴν ἔρωτικήν ἀπελπισίαν διὰ τὴν ἀπάρ-νησιν τοῦ Φάνωνος καὶ ἔρριφθη εἰς τὴν θάλασσαν διά νὰ τερματίσῃ τὸν βίον της. Μία ἑταίρα δὲν θὰ ἔφθανε ποτὲ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ἀλλὰ θὰ εὑρίσκε προχειρός περὶ αὐτήν διασκεδάστεις διὰ νὰ παρηγορηθῇ.

★

‘Αλλὰ δὲν ἔμειναν πεπεισμένοι ὅλοι οἱ Ἑλληνι-σταὶ ἀπὸ τῆς ἀπολογίαν αὐτήν τοῦ Ραϊνάχ. Οὕτω ὁ Μαρούκιος Κρουαζέ εἰτεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰς συντάκτην τοῦ Παρισινοῦ «Χρόνου».

‘Η Σαπφὼ δὲν ἦτο ἑταίρα. Τὸ γνωρίζομεν. ‘Ο Θεόδωρος Ραϊνάχ μῆς ἀπέδειξε λαμπρότατα, ὅτι ἡ Σαπφὼ πατηγορήθη ἀδίκως λόγῳ μιᾶς ἀξιοκατακρί-του συγχύτεως. Τὰ ἥθη δὲν ἤσαν ὅμοια εἰς τὴν Λέ-σβουν κατὰ τὸν ἔκτον αἰώνα καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ ἔνα ἥ δύο αἰώνων.

‘Εις τὰς Ἀθήνας αἱ ἑταῖραι, αἱ μὴ κλεισμέναι εἰς τὸν γυναικωνίτην καὶ αἱ δυνάμεναι νὰ συγχάζουν ἐλευθέρως εἰς τὰς συναναπτυροφάς καὶ τὰ δεῖπνα δι-εκρίνοντο διὰ τὴν μόρφωσίν των, διὰ τὴν λεπτήν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματός των καὶ τὸν τρόπον των. ‘Αλλ’ εἰς τὴν Λέσβουν μία γυνὴ ἥ δοπία ἔχει τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἥτις διευδύνει μίαν σχολὴν μουσικῆς, ἥ δοπία ἔμφανίζεται πρὸ τοῦ κοινοῦ, δὲν εἶνε κατ’ ἔξο-χὴν μία ἑταίρα.

‘Ο Ραϊνάχ ἔχει δίκαιον ὑποτηρεῖσιν ὅτι ἡ Σαπφὼ εἶνε μία γυνὴ εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ δὲν ἔζησε πε-ριφρονημένη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. ‘Αλλ’ ἐποεπε νὰ σταματήσῃ ἔδω. ‘Ο Ραϊνάχ ἀπεναντίας τραβᾷ πλέον

Η Ἀγγλίς ήθοποιός Lydia Yavorska

έμπρος. Θέλει δτι η Σαπφώ είχεν όλας τὰς ἀρετὰς καὶ μᾶς τὴν δεικνύει ἐν μέσῳ τῶν γυναικῶν τῆς Λέσβου ὅπως η Μαντάμ Δὲ Μαντενὸν μεταξὺ τῶν δεσποινίδων τοῦ Σαίν-Σέρ. Ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ κάμῃ κάνεις οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην κἄν παρομοίωσιν μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἡθῶν καὶ τῶν ἡθῶν τῶν ἀρχαίων. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τότε ἦτο ἀληθές, δὲν εἶνε ἀληθές σήμερον—καὶ τάναπαλιν».

Ἡ τιμὴ τῆς Σαπφοῦς συνεκίνησεν ἀκόμη καὶ τὸν Ἀνατόλη Φράνς, δὲν ὅποιος ἡθέλησε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν συζήτησιν ταύτην, εἰπών :

«Καθὼς ὁ διάλογος τοῦ Πλάτωνος εἶνε μία ἀνύψωσις τοῦ ἀνδρός, οὕτω καὶ η Σαπφικὴ ποιησὶς εἶνε μία ἀνύψωσις τῆς γυναικός.

«Ἀλλ' η γνῶσις τοῦ «ἀγνοῦ πνεύματος» τὸ δόποιον μᾶς προέρχεται ἀπὸ τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας εἶνε ξένη τόσον εἰς τὸν Πλάτωνα, ὅσον καὶ εἰς τὴν Σαπφᾶ.

Τούτου λεχθέντος βλέπομεν σήμερον λαμπρότατα τὰ διαφέρει η Σαπφικὴ ὅδη ἀπὸ τὸν δεῖνα η δεῖνα μῆμον, ἐπὶ παραδείγματι, ἀπὸ τὸν διάλογον εἰς τὸν ὅποιον ὁ Λουκιανὸς θέτει διμιλούσας τὴν Λιάνην καὶ τὸ Κλονάριον.

Οἱ Ἑλληνες δὲν ἤπατῶντο ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἐν τῷ Λουκιανῷ οἱ αἰῶνες τῶν ἡθῶν καὶ τοι παρακεινδυνευμένοι, ἐν τούτοις προκαλοῦν τὸν γέλωτα, ἔχοντας ἑναγκαστικόν.

Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον καὶ μὲ τὴν Σαπφικὴν ὥδην. «Οταν οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ διμιλοῦν περὶ Σαπφοῦς λέγοντας «οὐ εὐγενέστατος ποιητής».

Τὸ ἔργον τῆς Σαπφοῦς, ὡς τὸ τοῦ Πλάτωνος, θεωρεῖται ἀρμόδιον πρὸς ἕμνησιν ἐναρέτων αἰσθημά-

τον. Μόνον, η Ἑλληνικὴ διανοητική, ἀπὸ τὴν δοπίαν τὸ αἴσθημα τοῦ παραπτώματος εἶνε τελείως ξένον, δὲν ἔννοει τὴν ἀρετὴν ὅπως ήμεῖς τὴν ἐννοοῦμεν.

Τὸ δτι η Σαπφώ δὲν ὑπῆρξεν ἑταίρα, εἶνε ἀλλθές. Ἀλλὰ εοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὸ δτι αὐτῇ ἔβαλε πολὺ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν της εἰς τὸ ἔργον της.

Ο Ραϊνάκ παραβάλλει τὴν γλώσσαν της μὲ τὴν τῆς Μαντάμ Δὲ Σαβινιέ. Παρομοίωσις παράτολμος! Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀγνοῦμεν, δτι τὰ ἡθη καὶ τὸ κλῆμα τοῦ Λεβροῦ δὲν ἦσαν ὅμοια μὲ τὰ τῆς Λέσβου.

Κατ' οὐσίαν—συμπεράνει δ Ἀνατόλη Φράνς—δ Πλούταρχος εἴπε τὴν ἀλήθειαν γράψας: «Ἐκεῖνο τὸ δόποιον η γυνὴ αὐτὴ ψάλλει εἶνε ἀναμεμιγμένον μὲ φωτιάν.»

★

Τὰ πρακτικὰ τῆς δίκης τῆς Σαπφοῦς ἔχουν ώς έξῆς:

Ἡ παράδοσις κατηγόρει τὴν Σαπφώ, δτι ἀπετέλεσε τὸ ὄνειδος τοῦ φύλου της, κατὰ τὴν ἐποχὴν της, δτι ἔθειλε τοὺς ὡραιούς νέους τοῦ καιροῦ της οὐ μόνον διὰ τῶν ποιημάτων της, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐρῶτων της, καὶ δτι ἐν τέλει, ἡττηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ Φάωνος, οὕτινος ἡράσθη ἐμμανῶς, παρέδωκεν εἰς τὴν ἵστορίαν τῶν ἐρωτευμένων τὸ θυνάσιμον ἔκεινο πτήμημα τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν, εἰς τὸ νότιον ἀκρωτήριον τῆς Λευκάδος.

Ο κ. Ραϊνάκ ἀπέδειξεν δτι αἱ κατηγορίαι αὗται πῖσται ἦσαν ἀνιπόστατοι καὶ δτι η Σαπφώ παραμεινατα λίαν νεαφά χήρα ἀφοσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς μυγατρός της Κλεϊδος, χάριν τῆς ὁποίας ὑδρυ-

σεν ἔταιοί αν, είδος τι οἰκοτροφείου διὰ τὰς νε-
άνιδας, εἰς ἃς ἐδίδασκε ποίησιν καὶ μουσικήν.

Ο κ. Ραΐνάχ ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου τῆς
Σαπφοῦς. 'Αλλά γνωρίζει τὸ ὄνομα τοῦ πενθεροῦ
τῆς, ὅστις ἐκαλεῖτο Σκαμανδρώνυμος. Γνωρίζει ἐπί-
σης ὅτι ἡ Σαπφὼ εἶχε τρεῖς ἀδελφούς, ἐξ ὧν ὁ εἰς
ὅτο μέγας οἰνέμπαρος καὶ ηὐδοκίμει ἀριστα εἰς τὸ
ἐμπόριον του. 'Αλλ' ἐμπλακεῖς εἰς τοὺς ἔρωτας τῆς
ἔταιρας Ροδόπιδος κατήντη τεν εἰς τὴν ψάθαν, ἐν-
τὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Η Σαπφὼ ἐθλίβη πολὺ διὰ
τοῦτο καὶ συνέταξε τρυφερὰ καὶ ὠραία ποιήματα
τὰ δποία ὁ κ. Ραΐνάχ μετέφρασε πρὸς τοὺς Ἀκαδη-
μαϊκούς.

Κατόπιν τόσον ὡραίας σύνηγορίας, γράφει ἡ
«Ματέν», ἡ Κυρία χήρα Σαπφώ, διευθύντρια Οἰκο-
τροφείου καὶ ποιήτρια, ἡθωώθη.

Πρὸς ἡμερῶν ἐν τῷ αὐτῷ Δικαστηρίῳ εἶχε δικα-
σθῆ ἡ Φρόνη, χάρις δὲ εἰς τὴν συνηγορίαν τοῦ κ.
Παύλου Ζιράρ ἡθωώθη ἡ κατηγορούμενη, ἀναιρε-
θείσης τῆς κατηγορίας ἐπὶ ἀσεμνότητη ἐνώπιον τοῦ
ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Δικαστηρίου, πρὸ τοῦ δποίου,
ἴνα συγκινήσῃ ὑπὲρ αὐτῆς τοὺς δικαστάς, ἀπεκάλυψε
μέρος τῆς παγκάλου γυμνότητος. Οἱ ἀκαδημαϊκοὶ
μετὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ κ. Ζιράρ ἐδέχθησαν ὅτι
οὐδέποτε ὑπῆρχεν ἔνοχος τοιούτου παραπτώματος.

Ο Εωληνικός ναός τοῦ Καίου ανεγερθεὶς δαπάναις τοῦ κ. Τσανακλῆ.

Ποικίλη Λέξις

Ἐπεισόδιον τοῦ Θηωμαέρου.

Η «Γαλλική Ἐπιθεώρησις» δημοσιεύει μερικάς
ἀνεκδότους φελίδας τοῦ Φλωμπέρ. Αἱ σελίδες αὗται
ἀποτελοῦσι τὸ Ἡμερολόγιον ταξιδίου, τὸ δποίον ὁ
Φλωμπέρ ἐπεχειρήσεν εἰς τὰ Πυρηναῖα κατὰ τὸ
1840, περιέχουσι δὲ τὴν ἀφήγησιν μιᾶς διασώσεως,
εἰς τὴν δποίαν ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κυρίας Μποδαρί»
μετέσχεν εἰς τὸ Μπίαρριτς.

Ο Φλωμπέρ περιεπάτει ἐπὶ τῆς παραλίας, ὅπερ
τήρησεν εἰς τὸ πέλαγος δύο ἀνθρώπους, οἱ δποῖοι
ἐφαίνοντο πνιγόμενοι. ἐπὶ τῆς παραλίας δὲν εὑρίσκοντο
ἄκτοφύλακες καὶ μερικά πρόσωπα εύρισκομενα εἰς τὴν
προκυμαίαν οὐδέλως ἐφαίνοντο συγκινούμενα.

Συγκινθεῖς ἐκ τῶν ἀπελπιστικῶν κραυγῶν μιᾶς
μελανείμονος κυρίας, τὴν δποίαν ὁ Φλωμπέρ ὑπέλα-
ζει ὡς μητέρα τῶν κινδυνευόντων, ἡσθάνθη τὴν ψυ-
χήν του αἰρομένην εἰς ἡρωῖσμόν, καὶ ἀφαιρέσας τὰ
ὑποδήματά του καὶ τὸν σάκκον του, ἐρρίφθη ἐντὸς
τῆς θαλάσσης μετὰ τοσαύτης ψυχραιμίας, μεθ' δῆσης
ἐκολύμβα καθημερινῶς, εἰς τρόπον ὥστε προεχώρει

πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν κινδυνευόντων λησμονήσας
σχεδὸν ὅτι μετέβαινεν ἐκεῖ διὰ νὰ σώσῃ δύο δμοίους
του. Ἐν τούτοις τὰ ἐνδύματα, τὰ δποῖα ἔφερεν ἐκώ-
λυν ἀρκετὰ τὰς κινήσεις του.

Μετά τινα λεπτά συνήντησε δύο ἀνθρώπους, οἱ
δποῖοι ἐρρυμούλκουν πρὸς τὴν παραλίαν μετ' ἀρκε-
τῆς δυσκολίας κάποιον ἀλλον ἀνασθήτον. Ο Φλωμ-
πέρ προσεφέρθη διὰ νὰ τοὺς βοηθήσῃ, ἀλλ' δ εἰς ἔξ
αὐτῶν τῷ εἶπε:

— Εἶνε καὶ ἄλλος, ὁ δποῖος ἐξηφανίσθη!

— Ας ὑπάγωμεν νὰ τὸν ἀνεύρωμεν! ἀπήντησεν ὁ
Φλωμπέρ καὶ οἱ δύο ἀνδρες ἤρχισαν νὰ προχωροῦν
πρὸς τὸ πέλαγος. 'Αλλ' ἐπήρχετο αἰφνιδία καταιγίς
μετ' ἀστραπᾶς καὶ βροντᾶς καὶ τὰ κύματα ἤρχισαν νὰ
καίστανται ἀπειλητικά. Καὶ ἀφοῦ μάτην ἐξήτασαν
τὴν θάλασσαν, ὁ Φλωμπέρ καὶ ὁ σύντροφός του ἤνα-
γκάσθησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου
εἶχεν ἡδη ἐκπνεύσει δι πρῶτος κομισθεῖς.

Τὸ πλήθος περιεκύλωσε τὸν Φλωμπέρ καὶ τὸν
συνεχαίρετο. Ἀλλὰ μετὰ δέκα λεπτὰ τὸν ἐλησμόνησε
καδ' ὀλοκληρίαν, ὥπως συμβαίνει συνήθως.